

බුදු දහමේ ව්‍යාප්තිය සමඟ සංවර්ධනය වූ කෙටි කවි පිළිබඳ විමර්ශනයක් කිරිනදේ වන්දිම හිමි¹

හැඳින්වීම

තෙවන ධර්ම සංගානාව සමඟ සිදු වූ ප්‍රධාන සිදු විමක් ලෙස විදේශීය රටවලට ධර්මදාන සේවය ආරම්භ කිරීම දැක්විය හැකි ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ධර්මය සමඟ විවිධ කලා ශාන්තයන් ව්‍යාප්ත වූ බව දැක ගත හැකි කරුණකි. ධර්මය තුළ අන්තර්ගත කෙටි ගාථා එම රටවලට ලැබීම කෙටි කවි ව්‍යාප්තිය සඳහා හේතු වූයේ ද යන්න විමසා බැලිය යුතු ය. ශ්‍රී ලංකාව, ඉන්දියාව, කාශ්මීරය, චීනය, ජපානය වැනි රටවල් දෙස බලන කල බුදු දහම සමඟ කෙටි පද්‍ය සංස්කෘතියක් ලැබුනේ ද, ඒ සඳහා පාලි ගඟාවල බලපෑම කෙලෙස සිදු වී තිබේ ද යන්න පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීම මෙහි අරමුණයි. බුදු දහම ව්‍යාප්තිය සමඟ සංවර්ධනය වූ කෙටි කවියේ විකාශයට ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථවල බලපෑම කෙබඳු ද යන්න පර්යේෂණ ගැටලුව වේ.

පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය සඳහා භාවිත කරන ලද ක්‍රමවේදය වන්නේ පුස්තකාල අධ්‍යයනයයි. මෙහි දී ප්‍රාථමික හා ද්විතීක මූලාශ්‍රය භාවිත කරමින් ග්‍රන්ථවලින් හෙළිවන කෙටි කවි පිළිබඳ කරුණු අධ්‍යයනය කිරීම සිදු කරයි.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

ලංකාව, ඉන්දියාව, කාශ්මීරය, චීනය, ජපානය ආදී රටවල්වලට බුදුදහම පැමිණීමත් සමඟ කෙටි පද්‍ය සංස්කෘතියක් ආරම්භ වූ බවට සාධක හමුවෙයි. ශ්‍රී ලංකාවට බුදු දහම පැමිණීමත් සමඟ ඇති වූ පද්‍ය සංස්කෘතියෙහි කෙටි පද්‍ය ප්‍රවණතාවෙහි ප්‍රාරම්භක සංලක්ෂණ හා භාරතයේ මුක්තක හා වාටු වැනි කෙටි පද්‍යවල විශේෂතා ඇති බව දැක ගත හැකි ය. ලක්දිව සෙල්ලිපි ගී, සීගිරි ගී හා මහාකාව්‍යවල හමුවන කෙටි පද්‍ය ආකෘති මගින් ඒ සඳහා අවශ්‍ය නිදසුන් හමුවන බව දැක ගත හැකි ය. එමෙන් ම පාකිස්තානයෙන් හමු වන බෞද්ධ පුරාවස්තු අතරින් මෙම කෙටි කවි ලක්ෂණවලට අදාළ මූලාශ්‍රය හමුවෙයි. එනම් පාකිස්ථාන දේශසීමාවට අයත් අතීතයේ කාශ්මීරයේ යැයි විශ්වාස කළ හැකි බෞද්ධ ස්ථූපවලින් හමුවන සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචිත ගිල්ගිටි අත්පිටපත් ය. මේවා සංස්කෘත භාෂාවෙන් රචනා වූව ද බෞද්ධ සූත්‍ර ධර්මය ඇතුළත් කොටස් හා ගාථා ශ්ලෝකාදී පද්‍යමය භාවිතයන් අන්තර්ගත වන බව දැක ගත හැකි ය. නූතන කෙටි කවියෙහි මුක්තක කාව්‍ය ලක්ෂණ දැක ගති හැකි අතර එය බුදු දහමේ හමුවන ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථවල ද හුදකලා අර්ථ ඇති තනි ගාථා ධර්ම

1. භාෂා අධ්‍යයන අංශය, රජරට විශ්වවිද්‍යාලය. chandimaashwin@gmail.com

හමුවෙයි. පසුකාලීනව බුදු දහම ප්‍රචාරය වූ රටවලින් හමුවන කෙටි කවි මෙන් ම සරල සහ අර්ථවත් කවි සඳහා මෙම ගාථා ධර්මයන්හි ආභාසය ලැබෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි ය. ඒ අනුව මෙහි දී ථේර ගාථා, ථේරී ගාථා, උදාන වැනි භාව ගී සහ ධම්මපදය, ජාතක පාලි, සුත්තනිපාතයට අයත් වන අට්ඨක වග්ග හා පරායන වග්ග වැනි ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍රයවල බහුලව දක්නට ඇත්තේ මුක්තක ස්වභාවය ඇති ගාථා භාවිතයන් ය. ථේර ගාථා හා ථේරී ගාථා පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමේ දී වර්ත විස්තර ඇතුළත් වන අතර මේවා අතර බුද්ධකාලීන කරුණු ද අන්තර්ගත වෙයි. එසේ ම උදානපාලියෙහි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රීති වාක්‍යයන් ඇතුළත් වන අතර ගාථා අනුපහකින් යුක්ත වේ. එය ත්‍රිපිටකයේ හමුවන පැරණිතම මූලාශ්‍රයක් වන අතර එමගින් එකල හික්කුන් කුළ කාව්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ ව අවබෝධයක් පැවැති බව අනුමාන කළ හැකි ය. සුත්ත නිපාතයට අයත් අට්ඨක වග්ග, පරායන වග්ග ආදිය බුදුරජාණන් වහන්සේ ජීවමාන සමයෙහි පවසන ලද ගාථා ධර්මයන්ගෙන් සමන්විත වන අතර අට්ඨක වග්ගයේ ගාථා සෝණකුටිකණ්ණ හිමියන් විසින් දේශනා කරන ලද ගාථා ලෙස සැලකේ. එසේ ම ධම්මපදයේ ගාථා පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කරන කල කෙටි පද්‍ය දුරාතීතයක පටන් බුදු දහම ප්‍රචලිත වූ රටවල අන්තර්පෝෂණය වී ඇති බව පළවෙනි සියවසට අයත් ගන්ධාර ධම්මපදය කරෝෂ්ඨී අක්‍ෂර සම්ප්‍රදායෙන් ම විරචිත ව තිබෙන බවට ඇති සාධකය මගින් සනාථ වේ. ධම්මපදයෙහි වග්ගය විසි හයකින් හා ගාථා 423 කින් සංග්‍රහිතය. ජාතකපාලිය ද ත්‍රිපිටකයේ හමුවන පද්‍යයෙන් විරචිත සුවිශේෂී කෘතියකි. බුදුරදුන් වදාළ හන්දහසකට ආසන්න ගාථාවන්ගෙන් හා අතීත කතාවන්ගෙන් මෙම කෘතිය යුක්ත වේ. මෙම ගාථා දේශනා වූ කාල පරාසය පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කරන කල බුද්ධකාලය දක්වා ම විහිදී ඇති බව පැහැදිලි වෙයි. එවැනි පසුබිමක් තුළ බුදු දහමෙහි ගාථාව හා කවිය ධර්මය පැහැදිලි කිරීමේ සාහිත්‍ය රූපයක් සේ ගොඩනැගුණු බව පැහැදිලි වේ. චීනයට බුදු දහම ලැබීමත් සමඟ කොරියාව, ජපානය, ඉන්දුනීසියාව ආදී රටවලට ද බුදුදහම ප්‍රචාරය වූ බව දැක ගත හැකි ය. පද්‍ය සම්ප්‍රදායට ද බුදු දහමේ ආලෝකය ලැබුණු බව ධම්මපදපාලිය වැනි ගාථාවන්ගෙන් විරචිත ත්‍රිපිටක මූලාශ්‍රය වීන බසින් හමුවීම උදාහරණ වේ. එහි පද්‍ය 752 අන්තර්ගත වේ. එසේ ම ජපානයෙහි හයිකු කවිය බුදු දහමේ ආභාසය ලත් පද්‍ය ප්‍රවණතා බිහිවන්නට පසුබිමක් නිර්මාණය වී පැවති බව පෙනේ. ඒ පිළිබඳ සලකා බැලීමේ දී ත්‍රිපිටකයෙහි අන්තර්ගත වන ගාථා හා කෙටි කවියා අතර පවතින සමානතා පිළිබඳ සලකා බැලීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. ථේර ගාථා, ථේරී ගාථා සහ ධම්මපදය පිළිබඳ අවධානය යොමු කරන කල එහි කෙටි හා සංක්ෂිප්ත බවට අදාළ වන සේ භාෂාව භාවිත කරමින් රචනා වූ ගාථා දැක ගත හැකි ය. ඒ සඳහා යොදාගෙන ඇති විරිත් ද සංක්ෂිප්ත ගුණයෙන් යුක්ත ය. ථේරී ගාථාවල කිසාගෝතමී උදානය හා ධම්මපදයෙහි බොහෝ ගාථා ද මේ සඳහා උදාහරණ වේ. හයිකු කවියෙහි ද සංක්ෂිප්ත හා කෙටි බව දැක ගත හැකි ය. එමෙන් ම සරල හා සියුම් අර්ථ රූපණය ද මෙහි එන ලක්ෂණයකි. ධම්මපදයෙහි එන බුදුදහමේ ඉගැන්වීම් ද ථේර, ථේරී ගාථා, උදානාදී කෘතිවල අතීත අත්දැකීම් හා වර්තමාන අධිගම තත්ත්ව පිළිබඳ ව ඇති වූ උදානාදී හැඟීම් ද පද්‍යයට නගා ඇත්තේ සරල මෙන් ම සියුම් අර්ථ ජනනය වෙන ආකාරයෙනි. ඒ සඳහා තවදුරටත් උදාහරණ ලෙස ථේරී ගාථා පාලියෙහි හමුවන මුත්තා තෙරණියගේ උදානය ගත හැකි ය. මෙම ලක්ෂණය හයිකු කවිය වැනි කෙටි ආකෘතික පද්‍ය සම්ප්‍රදායන්වල නිරතුරුව භාවිත වන තදන්‍ය ලක්ෂණයක් බව දැක්විය හැකි ය. බුද්ධ දේශනාව තුළ අනවශ්‍ය අලංකාරයන්ගෙන් තොර ව සියලු

මිනිසුන්ට වැටහෙන ලෙස සත්‍යය ඉතා සරල ව පැහැදිලි කිරීම සිදු කර ඇති බව ටේරි ටේරි ධම්මපද ගාථාවලින් පැහැදිලි වේ. එනම් සරල සුගම භාෂා මාධ්‍යයකින් යුත් අත්‍යාවශ්‍යතාවයන්ගෙන් තොර වූ ස්වභාවෝක්ති අලංකාර ගුණය තිවු වන ලෙස ප්‍රකාශ කර ඇති බව යි. හයිකු කවියෙහි ද නිර්ව්‍යාජව හා අතිමාත්‍රික අලංකාරයන්ගෙන් මිදී පද්‍යකරණයෙහි නියැලීම සිදු කර ඇති බව කෙටි පද්‍ය අධ්‍යයනයේ දී වැටහෙන්නකි. හයිකු කවියෙහි දැකගත හැකි ලක්ෂණයක් ලෙස විත්ත රූපයක් මවන ගුණය හා පවතින මොහොත අනාවරණය කරන ගුණය ප්‍රධාන ලෙස පවතී. එය පුද්ගල විත්තනය සීමා නො කර පෘතුල අවකාශයක සිටීමට ඉඩ ලබා දෙයි. මෙම ලක්ෂණය මනෝ මූලික සංවරණයන්හි හැසිරීමට ඉඩ කඩ සපයන අපූර්ව ගුණයකි. මෙය ටේරි ගාථා ආදියෙහි මනා ලෙස දැක ගත හැකි ලක්ෂණයකි. එනම් මානසික වශයෙන් දියුණුවට පත් උතුමන් වහන්සේලා ආධ්‍යාත්මික සාමාන්‍යතාවක ලක්ෂණ විද්‍යමාන ව ඇති අයුරු නිරූපණය පැහැදිලි ව පෙනේ. එනම් ගාථාවල ඇති රූපකාන්මක බව හයිකු කවියෙහි ද එලෙස ම භාවිත ව ඇති බව ගම්‍යමාන වන පැහැදිලි ලක්ෂණයකි. එමෙන් ම අන්තර්දෘෂ්ටි භාවිතය ද අමිඛපාලි වැනි ගාථාවල තර්කය, දර්ශනය, කාව්‍යාත්මක හැකියා මෙන් ම ආධ්‍යාත්මික විනීත බව වැනි ශක්‍යතා ඇති බව අන්තර්දෘෂ්ටියක් මතු කිරීමට සමත් ව ඇත. මෙම ලක්ෂණය කෙටි කවිය තුළින් ද පාඨකයාට විවිධ අයුරින් කියවා ගත හැකි ය. එමෙන් ම සාහිත්‍ය ආනන්දය හා කලාත්මක විදර්ශනාව ගාථාවලින් මෙන් ම කෙටි කවිය තුළින් ද දැක ගත හැකි කරුණකි.

නිගමනය

ත්‍රිපිටක ගත ගාථා හා කෙටි කවිය අතර සම්බන්ධතාවක් පවතින බවත් කෙටි කවිය විකාශනය සඳහා බුදුදහමේ ව්‍යාප්තිය බලපා ඇති බවත් පැහැදිලි වන කරුණකි. ඒ බව කෙටි කවියේ හා ගාථා අතර ඇති සම්බන්ධතාව උක්තව දක්වන ලද කරුණු මගින් පැහැදිලි වේ.

මූලාශ්‍රය: කෙටි කවිය, ගාථා, ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ, හයිකු කවිය

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

අපරයක්කේ සුධම්ම හිමි, (2019). කෙටි කවි ලකුණ, යක්කල: සන්ථව ප්‍රකාශන,
ටේරිගාථාපාලි, (බුද්දක නිකාය) බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව, (2006.) (පරි.) කරහම්පිටියේ සුමනසාර හිමි, නැදිමාල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථනය,
ධම්මපදපාලි, (බුද්දක නිකාය) බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මාලාව, (2006.) (පරි.) අනුන්ගල්ලේ විමලකිත්ති හිමි සහ උඩුවේ ජනානන්ද හිමි, (නැදිමාල: බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථනය,